

RAPORUN GÖRÜŞÜLMESİ

(Ses alma makinasıyla tele alınan görüşmelerdir.)

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Avukat meslekdaşımız Halis Sungur Beye raporları için teşekkür ederiz. Yalnız teklif ettikleri sistem, savundukları tez, İsviçre Medenî Kanununun Miras Hukuku sistemini kökünden yıkıcı mahiyette ve şümuldedir. Çünkü İsviçre hukuku, Alman hukukunda olduğu gibi bizde zümre denilen kök sistemini kabul etmiştir. Buna göre, çocuklar zümresinden, çocuklar kökünden olanlarla yukarı zümreden olanlar, yani ana baba ve onlardan gelenler, yani bu ikinci kök; ve keza üçüncü kökten gelenlerle de ikinci kök mensupları içtima edemezler. Şimdi fûruğla ana babanın içtimasını kabul edersek, birlikte miras almalarını kabul edersek, bu kök sistemi yıkılmış olacak ve Fransız hukukunda olduğu gibi sınıf sistemine dönmüş olacağız ki bu, kök sistemiyle sınıf sisteminin münâkaşası meselesidir. Ben şahsen kök sisteminin saklı tutulması taraftarıyım. Görülüyor ki, ortaya atılan problem büyük şümuldedir. Ben şahsen kanunumuzu değiştirmemek gerektiği kanaatindeyim.»

Asistan Dr. Kemal OĞUZMAN

«Halis Sungur Beye raporundan dolayı teşekkür ederim. Ben de bu Miras Hukuku bahsinde Medenî Kanunda yapılmak istenen tadilâta muhalif bulunuyorum ve tamamen kıymetli arkadaşımız İsmet Sungur bey'in nokta-i nazarına iltihak ediyorum. Yalnız bir ilâve edeceğim nokta var. O da şu: Halis Sungur Bey'in tadilât için ileri sürdüğü mucip sebep, eğer yanılmıyorsam, zaruret içindeki ana babalar var iken, dedi, bütün mirasın furua verilmesi noktasıdır. Eğer büyük ana babalar ve ana babalar zaruret içinde değillerse, kendileri de mucip sebeplerine göre onların miras alıp alamamalarını hiç değilse farksız telâkki ediyorlar. Şayet büyük ana babalar ve ana baba zaruret içinde iseler esasen Medenî Kanununun nafaka hükümlerine istinaden mirası elde eden fûruğdan nafaka alabileceklerdir. Binaenaleyh Medenî Hukukun esaslı bir siste-

mini, esaslı çatılarından birini teşkil eden zümre sistemini bertaraf edip durumu iğlâk edici bir vaziyet ihdas etmek kanaatimce doğru değildir.

Bence, eş bakımından yapılmak istenen tadilâta iltihak edilebilir. Filhakika İsviçre Medenî Kanunundan farklı olarak bizde eşin intifa hakkı başka şekilde ayarlanmıştır. Bunun hesabı hakikaten bir çok güçlükler doğurmaktadır. Burada eşin intifa hakkı bertaraf edilerek kendisine mülkiyet hissesi ona göre ayarlanabilir veya İsviçre'deki duruma iltihak edilerek mülkiyet hakkından geri kalan kısmın tamamında bir intifa hakkı tanımak icap eder. Aksi halde hesaptaki güçlük devam edip gidecektir.»

Asistan Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU

«Efendim, bendeniz de Hasan Halis Sungur Bey'i önce açık ve vâzih ekspozesinden dolayı tebrik ederim. Yalnız kendilerinin arz ettikleri raporun baş kısmıyla bilâhare müdafaa ettikleri fikir arasında bir anlaşmazlık, bir çelişme görüyorum. Zira raporun ilk sözlerinde bize Medenî Kanunun temel prensiplerine dokunmadan bazı değişiklikler yapılacağından bahsedildi, söylendi. Bilâhare raporun müteakip kısmında bütün Miras Hukuku sisteminin temelini teşkil eden prensiplerin bir yana bırakılması ve başka prensiplerin müdafaası ileri sürüldü. Şimdi derhal tebarüz ettirmek icap ediyor ki, Medenî Kanundaki parantel sisteminin kendine göre bir mantığı ve bu parantel sistemin vaz edildiği bir kaç madde dışında çok geniş akisleri vardır. Sâdece ileri sürüldüğü gibi 439, 444 ü, bir iki maddeyi değiştirmekle mesele halledilmiş olmaz. Bu sistem Medenî Kanunun bir çok maddelerine şu veya bu şekilde aksetmiştir. Binaenaleyh yapılacak değişiklik Medenî Kanunun başından sonuna kadar bir kül halinde ele alınmasını ve tamamen yeniden gözden geçirilmesini icap ettirir. Bu değiştirmeye lüzum var mıdır? Bu kadar geniş bir çalışmayı haklı gösterecek sebepler var mıdır? Bir neticeye varabilmek için herşeyden önce mirasa çağırılma sebepleri yani şu veya bu fertlerin niçin mirasçı oldukları üzerinde geniş bir etüde ihtiyaç vardır. Geniş ve sosyolojik bir etüd. Niçin bir şahıs mirasçı addediliyor? Kan esası ileri sürülebilir, aile mâmeleki esası ileri sürülebilir. Bir ferdin elde ettiği muayyen bir durumu muhafaza etmesi esası ileri sürülebilir. vesaire, vesaire... Bugün acaba cemiyetimizde ve modern cemiyetlerde bu esaslardan hangisi yahut hangileri mirasçılığa esas olarak alınmaktadır ve hangi sistem acaba bu esasların en iyi gerçekleştirmektedir? Sâdece kendi fikrimi belirtmeden bir noktayı tebarüz ettireyim. Aramızda bulunmayan sayın Doçent Muammer Aksoy Beyefendi geçen sene Barse-

lon Kongresine eşin mirasçılığı adı altında bir rapor hazırlamış bulunuyordu. Bu raporun türkçeden fransızcaya tercümesini kısmen bendeniz yaptım. Ve bu çok enteresan raporda bütün bu mirasa çağırılma sebeplerinin birer birer çok derin bir şekilde incelendiği ve netice olarak eşten gayrî diğer şahısların belki de istikbalin mirasçısı sıfatını kaybedecekleri ileri sürülüyordu. Bu çok enteresan neticeler, bu sahada yapılacak ciddî bir araştırma olmaksızın Medenî Kanununun temel prensiplerine dokunulmaması icap ettiğini zannediyorum kâfi derecede gösteriyor.»

Avukat Ahmet Refik GORBON

«Efendim, burada iki fikir muvacehesinde bulunuyoruz. Biri muhterem arkadaşımızın, diğeri de kıymetli arkadaşımızın ve iltihak eden diğeri arkadaşımızın fikridir. Bendeniz şöyle düşünüyorum. Bir inkılab-ı hukukî hassasiyetle müdafaa edilir, tâ ki onun tezi ve tatbikatı olgunlaşmıncaya kadar. 30 senelik bir tecrübe ve tatbikat ile o fikir olgunlaştığı zaman, o zaman, her milletin kendi ihtiyacından ve tecrübeden doğan tâdilleri yapmak zarureti de olur. Eğer bu zaruret teslim edilmiyorsa, zaten Kanun-u Medenîmizin her faslı kendine mahsus nazariyelere ve prensiplere dayanır, onun hiçbir cüz'ünü tadil etmemek neticesine varmış oluruz. Halbuki nedir, burada bu tadiller üzerinde konuşuyoruz. Şimdi bizim memleketimizde bakınız 30 senelik tecrübe, ana babanın evlâd muvacehesinde mirastan mahrumiyeti, tatbikatta fecî neticeler vermiştir. Şöyle ki, meselâ bir aile farzediniz, bir arada bir ana baba, bir çocuk ve bir de büyük ana-baba ki onlar 80 lik, hattâ 90 lık var. Bu ana baba hiçbir zaman kendi ihtiyaçlarını tatmin edemez. Şu halde baba öldüğü dakikada artık çocuğunun insafına kalmıştır, ya kapı dışarı, yahut sürünmek. Binaenaleyh bizim memlekette muhterem arkadaşımızın bu teklifi pek yerindedir.

İkincisi, zaman kalmadığı için fazla tafsil etmek istemiyorum, ikincisi intifa hakkı. Bendeniz itiraf edeyim ki, artık yaşımı başımı almış, ne bileyim, az çok mesaimle iktifa etmek durumunu hasıl etmiş bir adamım. Yalnız o hususta benim bir iftihar hissem vardır ki, o iftihar hissem de bugün 30 sene sonra buradaki gerçeklerden, böyle kıymetlerden istifa edebiliyoruz. İşte o kıymetlerin yetişmesi kolay değildir, efendim. Onların yetiştiğini görmekle, bir de bunu Medenî Kanununun tercümesi zamanında yaşamış ve içinde çalışmış bir insan sıfatıyla ikisini birbiriyle mukayese etmekle iftihar ediyorum. Bu gençler, cidden tebrikeye şayanlardır; şu çatının altında bulunan hepsini tebrik ederim. Ve şimdi burada

genç arkadaşlarımdan bir ricada bulunurum ki, o da ihtiyacımızı daima mülâhaza etmek zaruretidir. İntifa hakkı denilen müessese, acaba ne için kurulmuş? Meselâ İngiltere'de miras mevzuunda etüd etmeli: evlâdın hakkı ve diğerlerine bakması gibi, ki bendeniz şahsan etüd etmiş değilim, fakat semaen olan malûmatımız mevcuttur. Bu aşağı yukarı dönmüş dolaşmış, İsviçre Hukukunda ise işte şu kadarı intifa, bu kadarı şu... Fakat bugün tatbikatta bu intifa ne neticeyi tevlid ediyor? İstirham ederim. Bu intifa mevzuunda acaba şu gayrimenkulün intifama sahip olan kimse orada oturabiliyor mu? Yoo.. O, satıldıktan sonra parası da yüzde 2,5 la bankaya konulur, binaenaleyh bu yuvada oturan intifa hakkına sahip olan zat ki yüzde 2,5 la aldığıyla ne bileyim onun onda birinde oturamaz. Bu tahakkuk etmiş mikyaslardır. Efendim, bizde vefat ettiği dakika hepsi cayır cayır satılıp ve satıldığı zamanda da ne bileyim alâkadarlara sıfır ülyed kalır. Bu tahakkuk etmiş bir ihtiyaçdır. Onun için bendeniz de Halis Sungur bey biraderimizin tadil teklifini iki nokta üzerinde mülâhaza etmek isterim. Böyle maddeler üzerinde değil. 1) Kanunû Medenîmizin miras bahşinde ana ve babaya miras hakkının evlâd muvacehesinde verilmesi. 2) İntifa hakkı mevzuunun esas itibariyle kaldırılması. Veyahut o intifa hakkını bir mâna ifade edecek bir tatbikata şeytmeli. Aksi takdirde bu mahzurlar meydandadır. Binaenaleyh muhterem arkadaşımın fikrine iştirak eder ve bunun kabulünü temenni ederim.»

Prof. Fikret ARIK

«Halis Bey Medenî Kanununun kabulünden beri başlıca itiraz kaynağı olan bir meseleye temas etti. Bu mesele, tabii, metin karşısında yapılan bir tetkiktir, tadil teklifi doğrudan doğruya ve bu tadil teklifi, arkadaşlarımdan da kabul ettikleri gibi, Medenî Kanununun kabul ettiği parantel sistemini hakikaten batıl bırakan mahzurlardan biridir. Fakat diğer taraftan ihtiyaç da meydanda. Refik Bey üstadımızın, gerek Halis Bey'in söyledikleri gibi ana, babanın evlâd muvacehesinde mirastan şu veya bu şekilde intifa etmemesi, (intifa kelimesini teknik mânasında kullanmıyorum, İstifade etmemesi diyelim) mahzurlu. Ne yapmalı? Herhalde birşey yapmalı. Bu yapılacak olan şey, parantel sistemine dokunmamalı. Bunun üzerine çok çalışıldı. Ne yapılabilir? Akla muhtelif ihtimaller gelebilir. Fakat herhalde sigortaların gelişmediği, emekli maaşlarının lâşey kabilinden bulunduğu bu memlekette bu büyük ihtiyaç. Unutmamak lâzımdır ki, memleketimizde ana baba çocukları 18 yaşına gelir gelmez hadi gidin demiyorlar; yüksek tahsilini de yaptırıyor, hâttâ bu hususta

Temyiz Mahkemesi kararları var, yüksek tahsildeyken ayrıca nafaka da alıyor. Böyle olunca durum şu hali alıyor: Ana-baba yumurta, çocuklar civciv; yumurta, civciv çıkarttıktan sonra birşey ifade etmiyor. Atılıp bir tarafa gidiyor. Bu vicdanî şeye diyor. Deniliyor ki, bir arkadaşım, Kemal Bey, Kemal Oğuzman Bey dediler ki, nafaka alsın, hem Medenî Kanunda nafaka hükümleri var. Evet nakafa hükümleri var. Fakat nafaka hükümlerini istemek, tatbikatta temas etmiş arkadaşlarımızın dikkat edecekleri gibi, dehşetli haysiyet kırıcı birşey oluyor. Diyeceksiniz ki, kanunun verdiği nafakayı istemek niye haysiyet kıran birşey olsun? Miras almak durumu da haysiyet kıran birşey olacak. Değil işte, tatbikatta budur. Nafaka için açılan dâvalarda ana-babanın durumu, pek acı oluyor. Nitekim bu belirtildi. Ne yapılabilir? Hiç haddim değil. Tabî Halis Bey kardeşimiz bir şey söyleyeceklerdir. Acaba gayet nüansla ve İsmet Sungurbey kardeşimizin de itirazını bertaraf edecek bir formül bulunamaz mı? Efendim diyordum ki, parantel sistemini zedelemeyen, ana babaya nafaka şekline sokmadan, ana babaya bir menfaat temin imkânı olamaz mı? Bu, olsa olsa kanunî leg veyahut les denen yahut ley denen şey olamaz mı? Ve denir ki, evlâd muvacehesinde ana-baba tasarruf nisabının şu kadarını alır. Ama yalnız ana-baba.. Yani tekrar onların da çocuklarına gidecek değil, yalnız ana baba. Zümre başı olacaktır. Çünkü aksi takdirde miras parçalanır ve sınıf silsilesinin içine gireriz. Daha mühim bir nokta, daha mühim bir nokta, bu hususta ana babanın haiz olduğu hak, mahfuz hisse teşkil etmez, aksine bir tasarrufla kaldırılabilir. Yani şöyle oluyor: Kanunda bir karine teşekkül ediyor. Eş ve füruğ muvacehesinde müteveffanın anası, babası mahfuz hissenin dışındaki kalan tasarruf nisabına malik olacaktır. Bu kendilerine ait olacaktır. Yalnız onların soyuna intikal etmeyecektir. (Tasarruf nisabının tamamını mı? diye bir sual soruldu) Bu, münâkaşa edilebilir. Fakat, fakat, fakat... müteveffaya bu miktar üzerinde tasarruf etmek yetkisi kabul edilecektir. Bu öyle birşey ki kanunî bir le, şu legs kelimesi.. Fransızca bunun okunuşu üçe ayrılıyor biliyorsunuz; legs, le, ley... Üçü de caiz olduğuna göre «gesetzliche Vermaechtnis» diyelim Almanca tâbirle olur ve parantel sistemi de zedelenmez.

Eşin intifa hakkına gelince... Ahh... bu eşin intifa hakkı hakikaten yürümedi, maalesef yürümedi. Bunu kabul etmek lâzım. Bu, yürümüyor. Anadolu'daki dâvaların hepsinde yüzlerce hâdiseler cereyan ediyor. Kaldırıyorlar efendim. Şimdi şöyle kaldırıyorlar. Bendeniz müteaddit hâdiselerde gördüm. Biliyorsunuz ki, veraset ilâmları tek taraflı olarak alınır. Gider birisi, mahkemede alır. İşte o esnada ölenin eşi gelmediği

halde mahkemenin o kalıp şeklindeki kararının içine eş de intifa hakkını seçmiştir diye bir kayıt düşürüyorlar. Bitti... Eş intifa hakkını seçmiş oluyor. Sahtekârlık bu cepheden cereyan etmekte, bu. Bunlar, tereke bu hâdiselerin, bütün bunların önüne geçmek için, hattâ bir de naçizane yazı yazmıştım. Bunun için karinelere müracaat değil, mülkiyet hakkını tercih ettiğini ispat etmeye filân kalkmak icap ediyor ki çetin birşey. Zaten Refik Bey'in buyurduğu nokta çok doğru. İntifa hakkı kabul edelim 33 seneden beri tatbikatta anlaşılmadı. Şöyle ki, adam vefat ettiği zaman facia başlıyor. Kara kargalar terekenin başına üşüşüyor ve derhal sattırıyorlar. Tereke satılıyor, mevcudu bir para halini alıyor. Nerden geldi bu icat? Bilmiyorum. Yani terekenin böyle durması şeyi yok, hepsi birden satılacak. Kassamların elindeymiş gibi. Ondan sonra da farzedelim ki 50 bin lira düştü değil mi ya, 50 bin liranın dörtte biri bankaya konuyor, dörtte birinin faizi ile iktifa ediyor sağ kalan eş (1). E, bu bir facia. Halbuki binaları vesaireyi muhafaza etmek lâzım. Benim gördüğüme göre şimdiye kadar intifa hakkını seçip de muvaffak olmuş Ankara'da bir zengin aileyi biliyorum. Onda da hanım, maşallah, hukukçuları bile cebinden çıkartacak gayet zeki, dirayetli bir hanım. Yooo, dedi, sattırmadı. Apartmanlar duruyor. Apartmanların kirasını alıyor. Ve illâ dedikleri gibi böyle paraya çeviriyorlar. Ondan sonra da paranın dörtte biri bankaya konuyor, dörtte birinde intifa hakkı (2). Onunla öteberi de aldırıyorlar. Hani «Onunla ben şunu arsaya yatırayım, şunun dörtte biri (3) 25 bin lira değil mi, arsaya yatırayım, yine arsa sizin olsun, onunla iktifa edin» dese, bunu dahi kabul etmiyorlar. Hal böyle olunca, intifa hakkında Asya gribinden kaçır gibi kaçmak gerekiyor.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Hocam, bir noktayı da cevaplandırmanızı rica ediyorum. Kanunî vasiyeti teklif ve temenni buyurdunuz. Bunu yoksulluk şartı ile mi teklif ediyorsunuz?»

Prof. Fikret ARIK

«Hayır, hayır, yoksulluk şartı ile mukayyet demiyorum. Buna mukabil, müteveffaya büyük bir ihtiyar hakkı tanıyorum. Çok da sürpriz oluyor. Ankara'da büyük bir doktor vardı. Genç bir doktor, anası babası herşeyini ona feda etmiş. Evli, bir çocuğu birini dövmüş, bu hâdise adamın neresine dokundu, adamcağız öldü. Hemen hemen milyona yakın serveti vardı. Anasına babasına da gayet bağlı idi bu adam. Diyeceksiniz ki anasına babasına bağlı ise vaktiyle vasiyetname-

(1/3) MK. 444, I gereğince «yarısı» olacaktır.

sini yazsın, cebine koysun. Kabul buyurunuz ki, Türkiye'de vasiyetname yapmak yani şeydir. Böyle olunca bakınız mesele şurada. Affınızı istirham ederek diyorum ki, teşriî politika nedir? Teşriî politika memleketin umumî ihtiyaçlarına tekabül eden durumları normal olarak kabul etmek. Bir hâdise: Devlet Demiryollarında çalışan bir sürü amele var. Bunlar bir sandığa para yatırırlarmış, Almanlar zamanında, emekli olsunlar, diye. Benim tanıdığım bir sürü adamlar paralarını yatırmışlar. Halbuki emeklilik ne veriyor, hiçbirşey vermiyor. Orada para birikiyor, aylık tarzında ellerine veriliyor. Zannediyor ki fakirler, bu bir emeklilik hakkı bahşeder. Bu esnada iş Devlet Demiryollarına intikal ediyor, Devlet Demiryolları da bir kanun çıkartıyor. Bakın kanundaki sakatlığa, diyor ki Devlet Demiryolları, kanunun neşrinden itibaren altı ay içinde emeklilik hakkı isteyenlerin yazı ile müracaat etmeleri lâzım gelir ve illâ bunlar bu haklarını kaybederler, yaşları kemale erince kendilerine birikmiş olan paraları verilip ilgileri kesilir.»

Doç. Dr. İsmet SUNGERBEY

«Sonra uzattılar onu, sanıyorum.»

Prof. Fikret ARIK

«Ahh... İsmet Beyciğim, uzatmadılar, uzatmadılar da sonra değiştirdiler. Bu arada bu 10 sene kadar tatbikatta kaldı. Bu müddet zarfında tabiî çok kimseler okuma yazma dahi bilmiyorlar, böyle kir kanunun yürürlüğe çıktığına dair haberleri yok. Tabiî bunlar ne yazı vermişler, ne bir şey; altı aylık müddeti geçirmişler, yazı ile müracaat etmemişler, geçti... geçti... Ondan sonra bu adamlar beş para alamadı. Haaa, işte kanu vâzının yapacağı şey şuydu: Diyecekti ki, normal olan bu adamların emekliliği istemeleridir. O halde altı ay içinde parayı istemediklerini beyan, yazı ile beyan etmedikleri takdirde istemiş sayılırlar. Asıl olan budur.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Şimdi bizim konumuzda aslolan, olayların büyük çoğunluğunda görülen nedir, efendim? Bir kimsenin, mirasının hepsini oğluna mı bırakmak istemesi, yoksa ana babasına da mı bir hak tanımak istemesidir?»

Prof. Fikret ARIK

«Efendim, şimdi durum şu: Hakikaten memleketin muhtelif yerlerindeki örfler, hukukî örfler farklı. Anadolu'nun büyük bir ekseriyetinde na-baba, hattâ çocuk dahi ana babanın bir parçası sayılır. Bugün bile

bu böyledir, hâlâ böyle. Hürmet ederler, eğilirler. Ana baba... Hâşâ ne demek?... Ana baba... Çocuk dedi mi, ne oluyor? Kadın ne oluyor? Ana-baba varken. Bu kadar ileri gitmiyelim, diyorum ben. İşte böyle bir ortalama yol bulalım. Eğer memleketimizde İsviçre'de olduğu gibi sigortalar taammüm etseydi, memleketimizde bu emekli meseleleri iyice halledilmiş olsaydı, belki bunlara lüzum kalmazdı. Fakat heyhat böyle değil. Onun için de gayet nüanslı olarak parantel sistemini zedelemeksizin ana baba lehine bir «gesetzliche Vermaechtnis» (kanunî vasiyet) tanıyalım, diyoruz. Fakat müteveffa hilâfına tasarrufla bunu kaldırabilecek. Böylece parentel sistem de kat'iiyen haleldar olmayacak. Sağ kalan eşe gelince, bunun hakkını da isterseniz biraz daha çoğaltacağız.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Bu kanunî vasiyet, ana-babaya şahsî bir hak verecek, değil mi efendim?»

Prof. Fikret ARIK

«Şahsî bir hak... Doğru... Tabii, tabii, tabii... O mahfuz hisselerin maniyet-i hukukiyesi meselesinde teferruata girişmiyorum. Alman sistemi, İsviçre sistemi, aynî, birleşik, onun üzerinde durmuyor, geçiyorum.

Muhterem arkadaşım Halis Bey'e benim bir noktada sitemim olacak. Kanunî mirasçılar kategorisi üzerinde tadil teklif ederken, acaba mahfuz hisse üzerinde, mahfuz hisseler ve mahfuz hisselerin nisbeti üzerinde bir tadil teklifinde bulunmazlar mıydı? Bugün bu nisbetler haddinden fazla çok değil mi? Bilhassa emr-i hayra para ayırmak isteyen kimselerin mahfuz hisse kaidesi karşısında nasıl bir engelle karşılaştıkları malûm. Bugün zengin bir adam tesis yapmak istese, vakıf yapmak istese mahfuz hisselerin dehşeti karşısında kalıyor. Değil mi efendim? Bu var. Kendilerine candan teşekkür ederim...»

Asistan Server TANILLI

«Efendim, benden evvelki hatiplerin, benden evvelki arkadaşlarımın, ağabeylerimin, eşin intifa hakkının mülkiyete tahvili, yani intifa ve mülkiyet tefrikinin kaldırılması hususundaki fikirlerine aynen iştirak ederim.

Yalnız ana-babanın miras hakkı üzerinde muhterem ağabeyim İsmet Sungurbey'in ve diğer arkadaşlarımın ileri sürdükleri fikire maalesef iştirak edemeyeceğim. Ve Halis Bey'in fikrine iştirak edeceğim. Bu ana-babanın miras hissesine sahip olması, fûruğun mirasında büyük bir ihtiyaç ve Medenî Kanuna karşı yapılan tenkitlerin de başlıcası. Bilhassa

geri muhitlerin elinde. Hem Medenî Kanuna haysiyetini bu noktada kazandırmak, yani bu noktadaki adaletsizliği ihtiva etmediğini isbat etmek, hem de büyük bir ihtiyacı karşılamak bakımından, ana-babaya miras hissesinin verilmesine taraftarım. Ne şekilde? Benden evvelki haptilerin büyük bir titizlikle zedelemekten korktukları parantel sistemini zedelemekle ne olur? Öyle ifadeler kullanıldı ki sanki yer yerinden oynar. Esasen parantel sistemi zedelenmiştir. Birinci zümrede yani fûruğun mirasçılığında parantele yani zümreye bir başkası iştirak etmektedir, bazan: Eş... Eş iştirak ettiği vakit mirasa, parantel sistemi zedelenmemiş midir? Filhakika, zümreye dahil olmayan bir kimse iştirak etmektedir. Binaenaleyh, tıpkı eş nasıl bir zümreye iştirak edip miras alıyorsa, yine burada parantel sistemi hiç şüphe yok sistem itibariyle zedeleniyorsa, ana-babanın da iştirakiyle bu zedelenmek pek ağır bir şekilde tezahür edecek değildir. Binaenaleyh bu zedelenmeye hiç olmazsa ana-baba için katlanmak lâzımdır. Hele o şey, intifa hakkını ortadan kaldırmışsa hissesinin mülkiyeti olarak hesaplanması göz önüne getirilirse yani bu kolaylıkla Medenî Kanunda sağlanırsa hesap bakımından hesap bakımından, ki parantel sistemin en büyük hususiyetlerinden birisidir. Hesabı kolaydır denilir. Hesap bakımından da ana-babanın iştiraki ortaya pek büyük güçlükler çıkarmıyacaktır. Ben bu kanaatteyim.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Efendim, bir dakika cevap vereyim, çünkü bana dokundular.»

Asistan Server TANELLİ

«Hayır size dokunmadım. Müsaade buyurun. Esasen Halis Bey de pek enteresan bir fikirle ortaya gelmiş degillerdir. Kendilerinden evvel bu noktada bu fikir dermeyan edilmiştir. Hukuk doktrininde, keza, hukuk muhitlerinde bu fikir müdafaa edilmiştir, ana-babanın mirasa iştirak etmesi. Benim size tenkidlerim, sizin fikrinizi cerhetmek maksadıyla değildir. Sâdece ana-babanın miras hakkını alması bakımından pek haklı olacağı, bir adaletin yerine getirileceği hususundadır. Buyurun cevap verin.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Sayın Başkanımız, müsaade buyurursanız dinleyicilerin sabırlarını taşırmadan iki satırla cevap vermek istiyorum. Efendim, buyurdular ki, eş ne olsa birinci zümreye, birinci köke iştirak ediyor. Bu yüzden pa-

rantel sistem zaten zedelenmiştir. Zedelenmiş, ama bu bir zaruret. Bu zarureti miktarınca takdir etmeliyiz ve bu istisnayı buna inhisar ettirmeliyiz. Ana-babayı da buna katarsak parantel sistemden, kök sisteminden hayır kalmıyacak. Çünkü miras çok geniş ölçüde parçalanacak. Daha büyük parçalanmalara, bölünmeye uğrayacak. Onun için parantel sistemin, kök sisteminin artık hiç iler tutar yerini bırakmıyacak, yani onu altüst edecek. Düşününüz: Çocuklar, ondan sonra eş, ondan sonra bir de ikinci parantelden, ikinci köklerden ana-baba... Bu, artık parantel sistemden, kök sisteminden vazgeçmek, bu sistemin yıkılması demek olacaktır.»

Asistan Necip KOCAYUSUFPAŞAOĞLU

«Efendim, bendeniz de Server Bey'in ileri sürdüğü mülâhazaya karşı şunu söyleyeceğim. Dediler ki, eş esasen birinci zümre ile içtima ediyor, ikinci zümreyle de içtima ediyor. Yani parantel sistem esasen zedelenmiş oluyor. Fakat zannımca eşin bir zümreyle içtima etmesi, birinci zümreyle içtima etmesi ve ana-babanın birinci zümreyle içtima etmesi arasında bir fark var. Eş miras hukukunda bir zümre mirasçısı değildir. Yani o tamamen kendine mahsus hüsüsî vaziyete sahiptir. Halbuki ana-baba fûruğla içtima ettiği zaman bir ikinci zümre mirasçısı, birinci zümre mirasçısı ile içtima etmektedir. Ve teknik bakımdan arada muazzam fark meydana gelmektedir. Bu itibarla eşin birinci zümre mirasçılarıyla içtima etmesi başka şeydir; ikinci zümreden birinin birinci zümreyle içtima etmesi, ki parantel sistemi yıkar, başka şeydir.»

Asistan Server TANILLI

«Ana-babanın ikinci zümre mirasçısı olduğu malûm. Fakat benim burada söylemek istediğim şudur: Birinci zümreye eşin iştirak etmesiyle bir istisna tanınmıştır. O istisnanın ana-baba için de tanınmış olmasıdır. Burada sadece bir istisna mevzubahistir. Yoksa ana babanın ikinci zümre mirasçısı olarak iştirak etmesi ve bunun yine Necip Bey'in söylediği gibi pek mahzurlar doğuracağı meselesi değildir.

Ve ben anlıyamadım: Mirasın çok bölüneceği nereden çıkarılıyor?»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Birinci kök mirasçıları arasında mirası bölüyoruz. Ondandan sonra bir de tutuyoruz, ana-babaya da veriyoruz. Yani onlara da meselâ altıda birerden üçte bir veriyoruz. Böylece ölenin meselâ üç çocuğu varsa, iki

de ana baba, beş ediyor; eşi de sağsa, eder altı. Değil mi, efendim? İşte mirasın çok parçalanacağı, bölüneceği apaçık meydanda...

Sonra bir şey buyurdunuz, dediniz ki: «Ne olur birinci zümre mirasçlarıyla ikinci zümre mirasçılarını içtima ederse? Yer yerinden mi oynar?» Eğer «Yer yerinden mi oynar, dünya mı yıkılır?» zihniyetiyle hareket edersek, o zaman «Ne olur devlet memuru önünde evlenme olmasa?», «Ne olur tapu memuru önünde satım olmasa?» diye giderek herşeyi olur sayarız. O zaman size derim ki: «Yıktın perdeyi eyledin viran — Varayım sahibine haber vereyim heman!» Birinci kök ile ikinci kökler içtima ettiği gibi kök sisteminin, parantel sistemin kendisi yıkılır.»

Asistan Saim ÜSTÜNDAĞ

«Efendim, şimdi iki görüş çarpışıyor, burada. Birincisi, parantel sistemin zedelenmesi görüşü, diğeri ise parantel sisteme riayet görüşü, ve parantel sistemin sarsılmaması görüşü. Fakat bu iki görüşü, iki zıt görüşü savunan arkadaşların birleştikleri bir nokta var sanıyorum. Bu da ana-babanın fûruğ karşısında mirastan mahrum olması keyfiyeti. Biliyorsunuz ki, fûruğ mirasın tamamını almakta, diğeri yandan fûruğ öldüğü takdirde ana-baba hiçbir şey alamamakta. Bu iki zıt görüşün birleştikleri bir nokta var, demiştik: Ana-babanın herhalde mirastan istifade edebilmesi görüşü. Bunu açıkça ileri sürenler, parantel sistemini sarsmak fikrini tutanlardır. Diğeri ise hocamız Fikret Arık Bey'in görüşünü zımnî olarak kabul ettiklerine göre, herhalde hocamızın ileri sürdüğü görüşte ve ileri sürdükleri esaslarda mutabık olmak suretiyle ana-babayı mirastan istifade ettirmektedirler. Demek ki, benim anladığıma göre yollar ayrılmakta, fakat varılmak istenilen neticeye hukukî bir veçhe verilmek istenmektedir. Bütün münâkaşa konusu, verilecek veçhenin ne şekilde olmasında birleşiyor.»

Doç. Dr. Halit Kemal ELBİR

«Efendim, ben öyle zannediyorum ki, bu münâkaşalara lüzum kalmadı. Filvaki üzerinde henüz olgunlaşmış şekilde düşünmedim. Fakat bendenize Profesör Fikret Arık Bey'in teklifi fevkalâde cazip göründü. Hem uzun uzun münâkaşasını yaptığımız parantel sistemin rencide olması bertaraf ediliyor, hem de memleketimizin bir realitesi olarak ana-babanın evlâdlarının ölümünde menfaatleri himaye edilmiş oluyor. Artık bu kadar cazip bir teklif, kanaatimce»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Miras da çok bölünmüştür; onu da izah edin lütfen.»

Doç. Dr. Halit Kemal ELBİR

«Kabul, fakat karşıladığı ihtiyaca mukabil bendeniz onu şey yapıyorum.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Önce gerekçe diye yoksulluk gösterildi. Halbuki şimdi mutlak bir hak tanınıyor?!»

Doç. Dr. Halit Kemal ELBİR

«Onun teferruatı üzerinde düşünmem lâzım. Yani teferruatı üzerinde konuşmayalım. Yalnız şu prensip çok cazip. Üzerinde titizlikle durduğumuz parantel sistemini zedelemeyen varılabilecek bir netice. Zaten üzerinde titizlikle durulması icap eden bir tekliftir. Onu kaydetmek istiyorum.»

Prof. Fikret ARIK

«Efendim, ben de bu muhtemel tarizi ve tenkidi beklediğim için bir küçücük nüans koydum. Minicik bir kapı koydum, ordan kaçmak için. Dedim ki, «füruğa intikal etmemek şartıyla, ana-babanın diğer füruğuna intikal etmemek şartıyla, şahsına münhasır olmak üzere» dedim, bir. İkincisi ne kadar da yumuşattım... Şimdi yumuşattığıma da nâdim oluyorum. Böyle cevaplar geleceğini bilseydim, o yumuşatmaya da razı olmazdım. Demiştim ki, müteveffa bu hak üzerinde ölüme dair tasarrufta bulunabilir. Artık bu kadar yumuşatılmış bir şey karşısında İsmet Sungur Bey hâlâ terekenin parçalanmasından bahsediyorlarsa...»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Aman efendim, yumuşatmıyacaktık da mahfuz hisse de mi tanıyacaktık?»

Prof. Fikret ARIK

«Mahfuz hisse değil, asıl mühim yumuşatma şurada oluyor: Burada terekenin parçalanması mühim değil. Servetin parçalanması mühim. Gay-

rimenkul servetin parçalanması mühim. Asıl mühim olan nokta bu. Farzedelim ki, bir tarla ana ile babaya geçiyor. Ondan sonra onların ölümü halinde tekrar ötekilerine geçerse işte zaten asıl tehlike burada. Bu noktada sizinle beraberim. İşte onu önlemek için diyorum ki orda kalacaktır. Bu âdeta intifa hakkı sahibi olan bazı kimselerin intifa hakkının orada kalması, kanun tarafından tevkif edilmesine benziyor. Bu mükâlameye müsaade buyurursanız sonra devam ederiz. Bu kadarla iktifa ediyorum, efendim.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Efendim, hiç cevap hakkımız yok mudur?

Gerek Refik Beyefendi, gerek Fikret Arık Bey hocamız bu prensibe gerekçe olarak, yani ister kanunî vasiyet şeklinde olsun, ister aynî hak şeklinde olsun, ana-babaya da miras hakkı tanımak için gerekçe olarak ana-babanın yoksul halde bulunmasından, yani perişanlığa, fakrû zarurete, fecî hallere düşeceğinden hareket ettiler. Çıkış noktaları buydu. Halbuki şimdi tutuyorlar, alelîtlak, genel olarak asıl olan ana-babanın bir miras hakkı almasıdır, bir kanunî vasiyet almasıdır, şeklinde prensip koyuyorlar. Bence bu mesnetsiz, dayanaksız bir sonuç oluyor.

İkincisi, miras ana-babaya verilse dahi yine bölünüyor. İster ana-babaya verilmiş, ister onların fûruğuna verilmiş, bölünme bakımından hiçbir fark yoktur. Gene bunun gibi, ister aynî hak şeklinde verilmiş, ister şahsî hak şeklinde verilmiş, ister tereke bölünmüş, ister servet bölünmüş, gene mirasın parçalanması sonucuna düşülüyor.

Bunlar kabul edilemez kanaatindeyim.»

Avukat Halis SUNGUR

«Müsaade buyurulursa gayet kısa cevap vereceğim. Mevzuun ne kadar ehemmiyetli olduğu, bu kadar geç vakte rağmen dokuz hukukçu arkadaşımızın mümtaz fikirlerinin çarpışmasından belli oluyor. Mevzu fevkalâde ehemmiyetlidir. Üzerinde önemle durulması lâzımdır.

Şimdi iki mevzu ortaya attık, birisi kanunî mirasçılara ana-babanın girmesi birisi de intifa hakkı. İntifa hakkı üzerinden başlayacağım.

İntifa hakkı noktasında arkadaşlarımızın hiçbirisinin itirazı sebketmemiştir. Bilâkis bir kısmı açıkça tasvib etmişlerdir. Binaenaleyh, esasen 20 seneyi mütecaviz meslek hayatımda, gerek hâkimlikte, gerek avukatlıkta, yüzlerce, binlerce vak'aya, şahit olduğum tecrübelerle istinaden söylüyorum ki, fevkalâde sakil bir sistemdir bu intifa hakkı. Buna emin

olabilirsiniz. Hiçbirisi tatbikatta tecelli etmemiştir. Daima sureti hususiyede sulh olmuşlardır. Kadın, eğer akli başında ise üçte bire, yarım kadar gidici bir vaziyet almıştır. Bankada filân para yapmamıştır. Buna emin olabilirsiniz. Bankaya gittiği dakikada sulh vaki olmuştur. Binaenaleyh biz tatbikatta olageleni, bunu formüle edersek ne gibi zararımız olur? Hangi inkılâp esası burada feda ediliyor ve hangi prensip feda ediliyor? Çok rica ederim, açık konuşalım. Bu intifa hakkının kat'î olarak kanundan kalkması memleketin realitesine uygundur.

Gelelim ikinci meseleye, en mühim noktaya; öncülüğü bir taraftan Sungurbey, yani adaşım yapıyor, diğer taraftan da Kemal Fikret Bey ve Ahmet Refik Bey benim tarafımdan yapıyorlar. Sungurbey nokta-i nazar olarak burada temel prensibin ihlâl edildiğini beyan etti. Hayır, benim kanaatimce temel prensip mirasta kadın-erkek müsavattır. Atatürk İnkilâbının en mühim noktası miras bahsinde Mecelle'nin ikili-birli kaidesine nihayet vermesidir. Açık konuşalım.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Yeni Medenî Kanununun Miras Hukukundaki en önemli bir temel prensibi de kök sistemidir, sizin fikrinizde işte bu sistem zedeleniyor.»

Avukat Halis SUNGUR

«Efendim, müsaade buyurun, sözümü tamamlayalım. Şimdi burada temel prensip, temel sistem, kadın-erkek müsavattır. Sizin bahsettiğiniz zümre burada tâli ehemmiyeti haizdir. Orada ayrılıyorum sizden.»

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«İkisi de baş-prensiptir, eşit önemdedirler.»

Avukat Halis SUNGUR

«Aslaaa, kadın-erkek müsavataına halel vermeden bu facia önlenmelidir. Hakikaten faciadır. Siz burada nazariyatla yalnız üniversite muhittinde oturuyorsunuz. Nazariyat yapıyorsunuz. Gelin de tatbikatı görün bakalım, memleketin acılarını görün. Ben Şarkta hâkimlik yapmışım, Anadolu içlerinde avukatlık yapmışım. Elimden binlerce vak'a geçmiştir. Buna itimad edin. Biz fakir bir milletiz. Fakirlikten yetişiyoruz ve analarımız babalarımız çok ıstırap çekiyorlar, bizi adam etmek için. Sonra muazzam servetler kazanıyor o evlâdlar, bir karı uğruna çekip gidiyor, bir gün öldüğü zaman ana-baba facia içinde kalıyoruz. Tatbikatta

çok vakidir. Bunu açık konuşalım. Bunda hangi inkılâp prensibi, hangi esaslarımız zedelenir? Hiçbir prensip. Hattâ bunu halkın içine anlata-mazsınız, yani orta bir tabakaya dahi anlatamazsınız. Zümre sistemini anlamaz hele. Fakat kadın-erkek müsavatına ben de riayetkârım ve mi-rasın en mühim bahsini, hiçbir suretle o inkılâp sistemini feda edeme-yiz. Fakat zümre sistemi hususî şey değildir, prensip değildir. Nitekim çok muhterem arkadaşlarımdan Server Bey, zaten zümre sistemi zede-leniyor, dedi. Gayet haklı. Siz eşe, yani son dakikada, hattâ son gününde iltihak eden eşe muazzam bir miras tanırırsanız, niçin o hayatlarını feda etmiş, asgarî 25 sene ona emek vermiş ana-babaya tanımıyorsunuz? Bu miras sisteminde ve miras sisteminin en mühim esası nedir? Kan sistemi değil midir, beyefendiler? Kan sistemi değil midir, yani onu kan hısı-mına, onun sulbünden dünyaya gelmiş evladı tanıyorsunuz da onu dün-yaya getirmiş ana-babayı neye tanımıyorsunuz?

Doç. Dr. İsmet SUNGURBEY

«Öyleyse, büyükana, büyükbabalara da tanıyalım!»

Avukat Halis SUNGUR

«Tabiî ben ona da taraftarım. Aynen söyledim işte, bir dereceyi geç-memek üzere. (Gürültüler ve «İlmî bir toplantıda böyle olmaz» sesleri). Binaenaleyh muhterem meslekdaşlarım bu bahsi daha derinden teemmül ederlerse, daha salim neticelere varılacağını ümit ederim. Biz bir naçizane fikir olarak ilk çağrı açmış bulunuyoruz. Bu çağrının açılmasında muhterem üstadımız Hüseyin Nailî Kubalı Beyefendinin bu güzel teşebbüsleri yer almış bulunmaktadır. Bu bir ilk kollogyumdur. İnşallah müteakip toplantılarda daha iyi, daha salim neticelere varırız. Fakat esas fikirde, intifa hakkında mutabık olduğumuz anlaşılıyor. Yoksulluk kay-dıyla da olsa ana-babaya da bir hak verilmesi hususunda da, hattâ son dakikada da muhterem Sungurbey arkadaşımın Fikret Bey'in fikirlerine de iştirak ettiğini görerek, yani bir prensip fedakârlığı da yapmamak şartıyla iştirak ettiğini görerek memnun oluyorum. Burada bir prensip ay-kırılığı veya bir prensibin ihlâli yoktur. Memleketin realitesine uygunluk, realitesine cevap vermek vaziyeti vardır. Anadolu'da bu kadar pe-rişan aileler gördükten sonra sizin de durumuzunu değiştireceğinize eminim.»

(Toplantı sona ermiştir. Gürültüler ve alkışlar.)